

Aira Kemiläinen ja hänen jälki-vaikutuksensa

■ Aira Kemiläinen oli lähes kahdenkymmenen vuoden ajan ainoa naispuolinen historian professori Suomessa. Hän teki elämänuransa Jyväskylän yliopistossa. Hän taisteli kansainvälisen tutkimuksensa oikeutuksesta silloin, kun professuurien asiantuntijoina käytettiin pääasiassa Suomen historian spesialisteja ja kun ulkomaisista opponenteista voi vain haaveilla.

Kun Kemiläinen monien vaikeittenkin vaiheiden jälkeen nimitettiin Jyväskylän yliopiston apulaisprofessorin ja myöhemmin professorin virkaan, hänen oli vakiinnutettava oppialansa, hankittava lähdemateriaalit ja kasvatettava tutkijajoukko. Tässä hän onnistui.

Hän sitoutui työyhteisöönsä, ohjasi ja kannusti oppilaitaan. Hän kasvatti ”Aira Kemiläisen koulukunnan”, jonka vaikutus näkyy niin tutkijakunnassamme kuin yhteiskuntamme johtavilla paikoilla. 1970-luvulle tultaessa Kemiläinen oli saavuttanut neljällä kirjal-

Aira Kemiläinen.

laan kansainvälistä mainetta, ja hän oli kuuluisampi ulkomailta kuin kotimaassa. Tutkimusinto sai uutta tuulta 1980-luvulla. Suomalaisten rodullista alkuperää selvittävän projektin ansiosta ja sitä seuraneiden teosten kautta Kemiläinen avasi monia uusia ikkunoita suomalaiselle ja kansainväliselle tutkijajoukolle.

Kemiläinen tutki ja julkaisi elämänsä loppuun asti. Viimeisissä artikkeleissaan *Kanava*-ssa ja *Tieteessä tapabtuu* -lehdessä hän oikoi niitä vääristyneitä käsityksiä, joita ulkomaisessa tutkimuksessa esitetään Suomen asemasta toisessa maailmansodassa ja sen jälkeen.¹ Kemiläisen havainnot virheistä ja vääristymistä ulko-

maisessa tutkimuskirjallisuudessa olivat sitä luokkaa (esim. Suomen miehitys, Suomi Neuvostoliiton satelliittina), että hän ehdotti systemaattisen tutkimuksen aloittamista Suomen maineen palauttamiseksi. Artikkeleista syntynyttä runsasta palautetta, jota löytyy lehdistä ja internetin sivustoilta, hän ei itse ehtinyt enää nähdä.²

Aira Kemiläinen kuoli 10. heinäkuuta 2006 sairauskoh-
taukseseen Vesannon Harinkaal-
la. Hän oli syntynyt 4.8.1919
Kuopiossa pohjoissavolaiseen
sukuun, jonka jäsenistä moni
hankki korkeakoulusivistyksen
jo 1800-luvun lopulla. Aira Ke-
miläisen kasvuympäristö oli
suomenmielinen. Hänen isän-
sä Arvi Kemiläinen toimi Savo-

1. Aira Kemiläinen, Suomi puolusti läntisiä arvoja, mutta väärään aikaan, *Kanava* 4–5/2006; Aira Kemiläinen, Toinen maailmansota ja Suomen maine ”lännen” arvioimana, *Tieteessä tapabtuu* 5/2006.

2. Yksi mielenkiintoisimpia on professori Jukka Kemppisen veetoimus poliittisille päättäjille sen jälkeen, kun hän oli lukenut Aira Kemiläisen artikkelin *Tieteessä tapabtuu* -lehdessä. Kemppinen esittää, että nämä ryhtyisivät pelastamaan Suomen mainetta ja oikaisisivat väärinkäsitykset, virheet ja suurvaltanäkökohtien värittämät painotukset, joita esiintyy arvostetuimmisakin lähteissä (Gilbert, Hobsbawm). Jukka Kemppinen, <http://kemppinen.blogspot.com/2006/07/suomen-syylisyys.html>

laisessa osakunnassa ja kuului Suomalaisuuden Liiton perustajajäseniin. 1930-luvulla Kemiläisten kodissa toimitettiin *Aitosuomalainen*-lehteä ja isän suomalaisuus- ja kansansivistysharrastuksista tuli osa perheen arkipäivää. Lukuharrastus tarttui Aira Kemiläiseen jo varhain. Perheen ainoana lapsena hän pääsi arvokkaisiin juhliin ja tapasi lapsuudenkodissaan merkittäviä suomalaisuusmiehiä.

Aira Kemiläinen pantiin ensin Allin Nissisen valmistavaan kouluun ja sen jälkeen Suomalaiseen yhteiskouluun, jossa painotettiin kulttuuria ja joka oli hengeltään suvaitsevainen ja epäpoliittinen. Ruotsin kielen lisäksi Kemiläinen opiskeli saksaa, ranskaa ja englantia. Laajasta kielitaidosta oli hänelle hyötyä niin historiantutkimuksessa kuin myöhemmin yliopisto-opetuksessa. Hän luki kaunokirjallisuutta alkuperäisillä kielillä, erityisesti hän oli mieltynyt ruotsinkielisiin dekkareihin.

Tultuaan ylioppilaaksi 1937 Aira Kemiläinen aloitti Helsingin yliopistossa yleisen historian, valtio-opin ja kansantalouden opinnot ja valmistui vuonna 1943 filosofian kandidaatiksi.

Talvisodan puhkeaminen vaikutti sekä opintoihin että perheeseen. Isä haavoittui talvisodan ensimmäisen päivän pommituksissa työpaikallaan Teknillisen korkeakoulun kirjastossa ja kuoli kaksi vuotta myöhemmin 1941. Aira Kemiläinen toimi syksyllä 1939 tilapäisissä lottatehtävissä Helsingissä, vuonna 1941 Sisä-Suomen suojeluskuntapiirin esikunnassa ja Helsingin suoje-

luskuntapiirin ilmavalvontatoimistossa, kesällä 1943 Ilmatorjuntarykmentin puhdetyötoimistossa ja kevästä 1944 huoltotoimistossa Lotta Svärd-järjestön lakkauttamiseen saakka syksyyn 1944.

Taloudelliset ja yksityiset syyt pakottivat siirtämään väitöskirjan kirjoittamista. Aira Kemiläinen työskenteli arkistovirkailijana Valtionarkistossa sekä historian opettajana Käpylän yhteiskoulussa ja Töölön yhteislyseon vanhempana lehtorina 1957–62. Aira Kemiläisen analyyttinen ote innosti monia Töölön yhteislyseon oppilaita valitsemaan yliopistossa pääaineekseen historian tai jonkin valtiotieteen (esimerkiksi Juhani Suomi, Tauno Huotari, Riitta Suolahti, Aulikki Litzen).

Tutkijaksi Kemiläinen kouluttautui professori Arvi Korhosen johdolla, joka antoi oppilailleen laajoja kansainvälisiä aiheita. Vain tutkimalla kansainvälisesti merkittäviä tutkimusongelmia, suomalaiset tutkijat pääsisivät mukaan tieteelliseen keskusteluun.

Tieteellinen ura

Aira Kemiläisen tieteellistä uraa vauhditti Helsingin yliopiston myöntämä Nuorten tieteenharjoittajien apuraha, jonka hän sai väitöskirjaansa varten. Se käsitteli saksalaisten ajattelijoiden tulkintoja saksalaisuudesta. Hän matkusti vuonna 1951 Göttingeniin, joka tuolloin vielä oli brittien miehittämä, ja opiskeli vuosina 1954–55 Johann Gottfried Herder Instituutin apurahan turvin Göttingenissä ja Marburgissa. Väitöskirjaan tarvittavaa aineistoa löytyi myös Zürichistä, Pa-

riisista ja Lontoosta. 1950-luvun lopulla Aira Kemiläinen oli Asla-stipendiaattina Yhdysvalloissa Columbian yliopistossa. Tuolloin hän oli yhteydessä nationalismin tutkijaan John H. Wuoriseen ja loi yhteyksiä eri maista tulleisiin tutkijoihin.

Aira Kemiläinen puolusti vuonna 1956 väitöskirjaansa *Auffassungen über die Sendung des deutschen Volkes um die Wende des 18. und 19. Jahrhunderts*. Hän oli ensimmäinen yleisestä historiasta väitellyt suomenkielinen nainen. Väitöskirjassaan hän toi esiin, että saksalaiset tunsivat ensin alemmuudentunnetta suhteessa ranskalaisiin ja englantilaisiin, mutta löysivät sitten perusteita ylemmydentunteeseen. Tämän Kemiläinen tulkitsi vaikuttaneen myöhemmin yhdistyneen Saksan imperialistiseen nationalismiin.

Aira Kemiläinen keskittyi varhaistuotannossaan aate- ja mielipidehistoriaan. *Nationalism: Problems Concerning the Word, the Concept and Classification* (1964) oli hänen tuotantonsa siteeratuin tutkimus. Kemiläisen määrittelyjä ja käsitteitä ovat käyttäneet tutkimuksissaan useat nationalismin tutkijat (esimerkiksi Eric Hobsbawm, Anthony D. Smith, Benedict Anderson ja Miroslaw Hroch). Kemiläisen tarkoituksena oli laatia uusi laitos tästä klassikoksi muodostuneesta teoksesta, mutta aika loppui kesken. Hän seurasi uusinta kirjallisuutta ja oli viimeiseen saakka sähköpostiyhteydessä nationalismin tutkijoihin eri puolilla maailmaa. Kemiläinen korosti, että kansallistietoisuus ei ollut vain kuviteltua yhteenkuuluvaisuutta (*imagined com-*

munities) kansan keskuudessa ja kansa-käsite luotu, kuten Benedict Anderson osoittaa, vaan sillä oli syvemmat juuret.³ Kemiläinen väitti, että niin kutsutun modernin nationalismin tutkijat ovat kieltäneet aidon kansallismielisyyden. Hän sai tukea väitteeseensä esimerkiksi Jonas Nordinilta, joka väitöskirjassaan *Ett fattigt folk* tutki Ruotsin kansan kansallista identiteettiä ennen 1800-lukua. Tällöin hän löysi todistuksia kansallisesta ajattelusta.⁴ Myös Miroslaw Hroch on huomauttanut, että tiettyä valmiutta tuli kansassa olla ottaa vastaan kansallismielistä innostusta.⁵

Yhteinen ystävämme, Helsingin yliopistossa Bicentennial professorina toiminut Robert Bannister, kiitti osanottokirjeessään heinäkuussa 2006 Aira Kemiläisen uurastusta ja intohimoa tutkimukseen. Hänen mielestään Aira Kemiläinen oli ihailtava siinä mielessä, että hänen tulkintaansa nationalismin synnystä ei käsitteistä johtuvista tulkintaerimielisyyksistä huolimatta horjuttanut mikään.⁶

Ranskan vallankumouksen ja valistusajan käsitysten tuntijana Kemiläinen kävi debattia *Historiallisessa Aikakauskirjassa* suomalaisten historian tutkijoiden kanssa *nation*-sanan merkityksestä Porvoon valtiopäivillä.⁷ Toisen maailmansodan jälkeen nationalismin tutkimus oli varsin vaikeaa, sillä arkikielessä nationalismilla tarkoitettiin usein kansalliskiihkoa. Kemiläisen teos osoitti miten monimerkityksellinen oli nationalismin käsitteistö. Hän totesi, että ranskalaisella ja englantilaisella alueella määrittelyissä nousivat esiin valtion tuntomerkit. Saksalaisella

alueella määriteltiin kansakunnaksi (*die Nation*) jonkin maan syntyperäiset asukkaat, ja kansaksi nimitettiin kansaa tai maata (*Volk oder Land*), jolla oli oma kieli, oikeudet, tavat ja tottumukset. Kirjassaan hän arvioi kriittisesti Hans Kohnin dikotomiaa ”läntinen” ja ”itäinen nationalismi”,⁸ Hans Kohn esitti ”läntiselle nationalismille” ominaiseksi demokraattisuuden, universaalisuuden ja ihmisrakkautta, ja syytti ”eikäntistä nationalismia”, siis etenkin saksalaista, vain kansallisesta itsekkyydestä ja vihamielisyydestä vieraita kohtaan. Kemiläisen mukaan pohjalla oli ”nation” ja ”peuple” sanojen erilainen merkitys eri kielissä. Kohnin dikotomian takana Kemiläinen näki toisen maailmansodan kokemukset ja sen jälkiselvittelyt.

Vuonna 1968 ilmestynyt Leopold Rankea koskeva tutkimus (*Die historische Sendung der Deutschen in Leopold Ranke's Geschichtsdenken*) jäi vähemmälle huomiolle, käsitteihän se Ranken esittämiä näkemyksiä saksalaisten historiallisesta lähetystehtävästä. Niin väitöskirjan kuin tämänkin tutkimuksen teema ajankohtaistui toden teolla vasta niin kutsutun *Historiker Streit*-keskustelun aikana, jolloin etsittiin kansallissosialismin johtaneita tekijöitä ja aatteita.

Monipuolisen kielitaitonsa ansiosta saksankielisen kulttuurialueen tutkijana aloittanut Kemiläinen pystyi liikkumaan monilla alueilla. 1960-luvun lopulla hän tutki Ranskassa Avignonin kaupungin liittämistä Ranskaan vallankumouksen jälkeen (*L'affaire d'Avignon*, 1971) sekä Englannissa ja Län-

si-Saksassa 1700-luvun nationalismia ja patriotismia.

Vaikeuksien kautta voittoon

Mahdollisuudet saada yliopistovirka parantuivat 1960-luvulla, jolloin osin aluepoliittisista syistä perustettiin uusia yliopistoja. Yleisen historian tutkijat saattoivat hakea paitsi yleisen historian virkoja myös historian professuureja, jotka perustettiin Oulun ja Joensuun yliopistoihin. Suomen historian tutkijat hallitsivat kuitenkin 1970-luvun lopulle asti tieteellistä kenttää Suomen Historiallisessa Seurassa, Historiallisessa Aikakauskirjassa ja kansainvälisissä historiakonferensseissa.

3. Benedict Anderson (1986) *Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*, London: Verso 1986. (1 p. 1983).

4. Jonas Nordin (2000) *Ett fattigt men fritt folk: Nationell och politisk självbild i Sverige från sen stormaktstid till slutet av frihetstiden*, Stockholm: Bokförlag Symposion.

5. Miroslaw Hroch (1985) *Social Preconditions of National Revival in Europe*, London-New York: Cambridge University Press. Saksankielinen laitos ilmestyi 1968. Myöhempiä artikkeleita mm. Miroslaw Hroch (1996) ”From National Movement to the Fully-formed Nation. The Nation-building process in Europe” teoksessa *Becoming national: a reader*. Geoff Eley and Ronald Grigor Suny (toim), New York: Oxford University Press.

6. Robert Bannister Marjatta Hieta-lalle 7.8.2006.

7. Aira Kemiläinen, ”Nation”-sana ja Porvoon valtiopäivien merkitys, *Historiallinen Aikakauskirja* 4/1964; *Underrättelser; Historiallinen Aikakauskirja, Historisk tidskrift för Finland* 1965, p 47–48.

8. Hans Kohn (1944) *The Idea of Nationalism: A Study of Its Origins and Background*, New York: Macmillan.

Aira Kemiläinen siirtyi 1962 Jyväskylän kasvatustieteellisen korkeakoulun historian lehtoriksi. Kun korkeakoulusta tuli Jyväskylän yliopisto, Kemiläinen nimitettiin yleisen historian apulaisprofessoriksi 1965, ja monien vaiheiden jälkeen professoriksi 1971. Tästä virasta hän jäi eläkkeelle vuonna 1986. Helsingin yliopiston dosenttina hän toimi vuosina 1961–86.

Jyväskylän yliopiston Historian laitoksella vieraili useita merkittäviä eurooppalaisia ja amerikkalaisia tutkijoita, mm. Miroslav Hroch. Kemiläinen osallistui säännöllisesti historiantutkijoiden maailmankongressseihin, Wienin kongressista 1965 Stuttgartin kongressiin 1985, useimmiten omalla kustannuksellaan. 1990-luvulla hän oli läheisessä yhteistyössä *History of European Ideas* (myöhemmin *The European Legacy: Toward New Paradigms*) aikakauskirjan julkaisijoiden Ezra ja Sascha Talmorin kanssa, kirjoitti kirja-arvosteluja ja osallistui alan seminaareihin. Monilla kongressimatkoillaan Kemiläinen hankki myös laajan diakuva-kokoelman, jonka avulla hän johdatteli oppilaitaan niin antiikin Kreikan kuin Intian historiaan.

Yliopiston hallinnonuudistus ja taistelu tutkinnonuudistuksesta vei 1970-luvulla ajan luovalta kirjoitustyöltä. Kemiläisellä oli runsaasti hallinnollisia tehtäviä, hän toimi dekaanina ja laitoksen esimiehenä. Hän on eräässä lehtihaastattelussaan todennut, että tutkimukset syntyvät yötyönä.

Aira Kemiläisen oppilas Ossi Päärnilä arvioi nekrolo-

gissaan 23.7.2006 Kemiläisen jälkivaikutusta osuvasti:⁹

”Professorina Aira Kemiläinen oli kannustava, korostaen jo gradun tekijöilleen ulkomaisen tutkimus- ja opintomatkojen tärkeyttä, varsinkin kun arkistomateriaaleja oli Jyväskylässä aluksi niukalti tarjolla. Kemiläisen kansainvälinen, aatehistoriaan keskittyvä suuntautuneisuus synnytti yliopistossa mittavan jälkikasvun, ja hänen ansiostaan yleinen historia nousi täysimittaiseksi ja tasavertaiseksi tieteenalaksi humanistisen tiedekunnan vanhempien oppiaineiden rinnalle.”

Omalla esimerkillään Aira Kemiläinen rohkaisi oppilaitaan tieteelliseen työhön ja hän valitsi assistenteikseen myös nais-tutkijoita. Kemiläisen kaudella Jyväskylän yliopiston historian laitoksella syntyi jatkokoulutettavien ryhmä, joka tutki Saksan aatehistoriaa ja Ranskan vallankumousta ja valistusaatteita. Jyväskylän yliopistoon Aira Kemiläinen hankki mikrofilmattuja tutkimusaineistoja ja kirjallisuutta. 1700-luvun aate- ja mielipidehistoriaa tutkittiin valistuksen aatehistoriallisesta kirjallisuudesta, saksalaisista aikakauskirjoista sekä lehdistä. Yhdysvaltojen ulkopoliittikkaa ja diplomatiaa tutkiva saattoi käyttää lähteenään Yhdysvaltain valtionarkistosta tilattuja mikrofilmejä, joihin Kemiläinen oli Asla-stipendiaattina Yhdysvalloissa tutustunut.

Saksan 1700-luvun aatehistoriasta sekä valistusajan aiheista ilmestyi väitöskirjoja ja lisen-siaatintöitä, niin että puhuttiin

jopa eräänlaisesta koulukunnasta. Tästä aihepiiristä väittelivät Kari Hokkanen ja Sisko Haikala.¹⁰ Aihepiiriin liittyivät Kaija Ronkasan (Nygård), Jukka Marjakosken ja Leila Lehtisen lisen-siaatintyöt.¹¹ Tuulikki Tuomainen väitteli Saksan aatehistoriasta.¹² Kansallisuuskysymyksiin, rotuteorioihin ja rasis-miin keskittyvän Suomen akademian projektin pohjalta syntyi neljä väitöskirjaa (Tapani Huovila, Kaija Tiainen-Anttila, Ossi Päärnilä, Anssi Halmesvirta).¹³ Pohjois-Amerikan tutkimussuuntaus tuotti Kemiläisen johdolla kolme väitöskirjaa (Hillevi Toiviainen, Olli Kaikko-

9. Ossi Päärnilä, Moraalisen historian opettaja, *Keskisuomalainen* 23.7.2006.

10. Kari Hokkanen (1975) *Krieg und Frieden in der politischen Tagesliteratur Deutschlands zwischen Baseler und Lüneviller Frieden*, *Studia Historica Jyväskylälänsia*; Sisko Haikala (1985) ”*Britische Freiheit*” und das Englandbild in der öffentlichen deutschen Diskussion im ausgehenden 18. Jahrhundert, *Studia Historica Jyväskylälänsia* 32.

11. Kaija Ronkanen (Nygård) (1971) *Oikeusoppineiden rikosoi-keudellisten käsitysten subde valitukseen 1700-luvun loppupuolen Saksassa*, lisen-siaatintyö, Jukka Marjakoski (1981) *Ranskan perustuslakia säätävän kansalliskokouksen (1789–1791) poliittisten ryhmittymien synty*, lisen-siaatintyö; Leila Lehtinen (1988) *Ranskan kansalliskokousten ideologinen subde naapurimaihin ja Amerikkaan vuosina 1789–1793*, lisen-siaatintyö.

12. Tuulikki Tuomainen (1988) *Versailles’ista maailmanherruuteen. Versailles’n raubansopimus johtavien kansallissosialistien propagandassa 1919–23 ja Hitlerin ulkopoliittisessa konseptiossa*, *Studia Historica Jyväskylälänsia* 39.

13. Tapani Huovila (1987) *Germanisuus Ranskan poliittisessa historiankirjoituksessa 1800-luvulla*, *Studia Historica Jyväskylälänsia* 36; Kaija Tiainen-Anttila (1994) *The Problem of Humanity*.

nen, Kalevi Ahonen).¹⁴ Helsingin yliopistossa Kemiläinen johti aatehistorian lisensiaattiseminaaria, josta valmistuivat Marjatta Hietalan¹⁵ ja Vappu Tallgrenin¹⁶ aatehistorian alaan kuuluvat väitöskirjat. On todettava, että Kemiläisen Yhdysvalloista hankkimalle mikrofilmiaineistolle on ollut runsaasti käyttöä myös laudaturtoissa. Jatko-opiskelijoista useimmille järjestyi myös stipendi Länsi-Saksaan, Englantiin tai Yhdysvaltoihin.

Oikeutusta Suomi-kuvalle

Aira Kemiläinen sai 1970-luvun lopussa Suomen Akatemi-

The Blacks in the European Enlightenment, Suomen Historiallinen Seura, *Studia Historica* 50; Ossi Päänilä (1998) *Race, Religion and History in the One-Ireland and Partition Arguments 1833–1922*, *Studia Historica Jyväskylälänsia* 56; Anssi Halmesvirta (1990) *The British Conception of the Finnish 'Race', Nation and Culture*, Suomen Historiallinen Seura, *Studia Historica* 34.

14. Hillevi Toiviainen (1986) *Search for Security: United States Citizens in the Far East 1890–1906*, *Studia Historica Jyväskylälänsia* 33; Olli Kaikkonen (1980) *Deutschland und die Expansionspolitik der USA in den 90er Jahren des 19. Jahrhunderts: mit besonderer Berücksichtigung der Einstellung Deutschlands zur spanisch-amerikanischen Krise*, *Studia Historica Jyväskylälänsia* 20; Kalevi Ahonen (2005) *From sugar triangle to cotton triangle trade and shipping between American and Baltic Russia 1783–1860*, *Jyväskylälä studies in humanities* 38.

15. Marjatta Hietala (1975) *Der neue Nationalismus in der Publizistik Ernst Jüngers und des Kreises um ihn 1920–1933*, *Annales Academiae Scientiarum Fennicae. Ser B, Tom 194*, Helsinki, 274.

16. Vappu Tallgren (1981) *Hitler und Helden. Heroismus und Weltanschauung*, *Annales Academiae Scientiarum Fennicae, Dissertationes humanarum litterarum* 29.

alta rahoituksen projektille ”Suomen väestön rodullinen alkuperä ja kansallinen identiteetti suomalaisessa ja muussa eurooppalaisessa ajattelussa 1800- ja 1900-luvuilla”. Projektin tuloksena syntyi teos *Monigoleja vai germaaneja* (1985) ja neljä väitöskirjaa. Kirjasta otettiin kaksi nopeasti loppuun myytyä painosta. Jäättyään eläkkeelle Kemiläinen jatkoi saman aihepiirin tutkimuksia. *Suomalaiset, outo Pohjolan kansa* (1986) teoksesta tuli niin ikään hyvin suosittu, ja sen jatkotutkimus, ulkomaa-laista lukijakuntaa palveleva *Finns in the Shadow of Aryans* ilmestyi 1998.

Aira Kemiläisen teos *Toisen maailmansodan paineessa* (2001), joka perustuu hänen omaan päiväkirjaansa sekä kirjeenvaihtoonsa toi esiin uuden näkökulman Suomen historiaan. Historianopiskelijana ja lottatehtävissä Kemiläinen tarkkaili maailmanpolitiikkaa ja pohti Suomen kohtaloita oman perheen traagisten vaiheiden keskellä. Talvisodan kynnyksellä Aira Kemiläinen luonnehtii itseään lähinnä englantilaismieliseksi ja Helsingin Sanomien lukijana lähinnä edistysmieliseksi ja liberaaliksi.

Aura Kemiläisen teokset eivät ole menettäneet ajankoh-taisuuttaan. *Finns in the Shadow of Aryans* teosta tervehdittiin mielihyvällä, koska se pureutui kysymyksiin, jotka tänäänkin ovat Euroopan integraation esteenä.¹⁷ Suureksi ansioksi ulkomaisissa kirja-ar-

17. Esimerkiksi Michael Biddiss, *The English Historical Review* 463, Sept. 2000; George Maude, *The Slavonic and East European Review* 4/1999.

vosteluissa laskettiin myös se, että Kemiläinen on valinnut merkittävän, mutta vähän tutkitun aihealueen. Hänen tutkimuksensa osoittavat, miten vahvasti olemme mielikuvien varassa ja miten kauan tietyt stereotyypiat elävät. Tämä on tänäänkin arkipäivää. monelle erilaisesta kulttuuripiiristä läheneelle maahanmuuttajalle.

Aira Kemiläinen oli innostunut loppuun saakka tutkimuksesta, hän osallistui aktiivisesti Suomalaisen tiedeakatemian ja Suomen Historiallisen Seuran kokouksiin. Aira Kemiläinen valittiin Suomalaisen Tiedeakatemian jäseneksi 1975 ja vuonna 2003 hänelle myönnettiin Suomalaisen Tiedeakatemian kunniapalkinto. Suomen Historiallisen Seuran kunniajäseneksi hänet kutsuttiin vuonna 2000.

Marjatta Hietala